

LES POUES DE LA GINEBREDÀ

Poua de glaç: És una construcció destinada a emmagatzemar glaç que consisteix en un gran forat excavat al terra amb parets molt gruixudes, de pedra i tancada per la part de dalt en forma de volta. S'havien utilitzat durant els segles XVII, XVIII i XIX per conservar el glaç de l'hivern i poder-lo utilitzar a l'estiu.

Actuacions de restauració: Pels volts de l'any 1985, l'ajuntament de Castellterçol compra l'emplaçament de les poues de la Ginebreda per l'interès i l'alt valor cultural que comporten. Després de ser abandonades s'havien fet servir de contenidors de deixalles. És un conjunt de 4 poues annexes sense estar connectades interiorment entre sí. Es van anar construint progressivament a partir de mitjans del segle XVII, cosa que demostra la gran importància que aquesta activitat va tenir en tot el Moianès. Es decideix de netejar i restaurar la poua nº 3 perquè, a més de l'esveltesa dels seus dos arcs interiors de suport a la volta, conserva la caseta annexa per on entrava i sortia tant el personal que hi treballava com el propi gel, mitjançant politges, torns, cordes o llibants d'espart.

El procés de neteja i adaptació comporta: 9 mesos de ventilació, 15 contenidors de deixalles incloses tres bombes de la guerra civil espanyola abandonades allà durant la retirada de l'exèrcit republicà i fetes detonar pels artificiers dels mossos d'esquadra a la pedrera del Criac. No es retoca res, només es neteja; l'única adaptació és l'obertura d'un passadís i porta lateral per facilitar la visita del públic.

Les poues de la Ginebreda formen part del projecte d'Ecomuseu del Moianès. En el futur, al seu voltant es pretén crear-hi un museu d'interpretació de la indústria del gel.

ACTIVITATS PRÈVIES A LA VISITA

1- Llegeix el text següent:

La **manufactura del gel** va adquirir una gran importància al Moianès gràcies al clima i a la proximitat de Barcelona. Durant els segles XVIII, XIX i principi del XX es van construir una gran quantitat de pous o poues (com aquí s'anomenen) que eren cavitats generalment cilíndriques coronades per cúpules ovalades, fetes amb pedra o maons. Se situaven prop

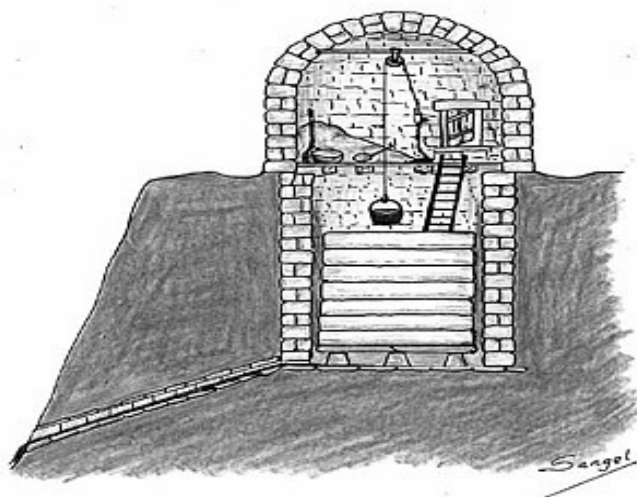
de cursos d'aigua i durant els dies freds, entre final de desembre i mitjan febrer, s'omplien de glaç, alternant capes de gel amb material aïllant (palla, boll, serradures, brancatge, etc.) que feia, alhora de separador.

Tot i que, excepcionalment, hi ha pous de planta rectangular i alguns túnels a diferent nivell per al seu accés, al Moianès la majoria de pous són del model simple i ordinari. Això és: un dipòsit de planta circular en tot el tronc, semi-soterrat, amb volta o cúpula semicircular exterior, amb aparell de pedra irregular disposada inicialment amb la tècnica de pedra seca i reforçada amb morter de calç. Les mesures oscil·len entre els 7 i 10 metres de diàmetre i de 10 a 15 metres d'alçada. Els gruixos de paret són molt irregulars i poden arribar fins als 3 metres a la base. Hi ha una portella a sota, a la banda de la riera per tal de facilitar l'evacuació de les aigües que es fonen. A la part de dalt tenen una o dues finestretes petites per on s'entrava i es feia sortir el gel i les persones que hi treballaven.

Hom hi guardava el glaç i la neu a l'hivern i, de cara a la primavera, es duia amb carros a ciutat. El treball a l'interior del pou era el més dur per culpa del fred que hi feia: tot i utilitzar esclops i anar ben embolicats per protegir-se'n, havien d'anar fent ràpids torns rotatius de treball entre els que eren a l'interior i a l'exterior del pou. Quan el pou era ple, s'aïllaven les entrades amb fusta i brancatge fins a l'estiu, perdent-se entre un 20 i un 25 per cent del volum total dipositat. El transport es feia sempre de nit mitjançant llargues caravanes de mules i matxos que portaven a les sàrries els blocs de gel embolicats amb mantes i draps.

El glaç tenia aplicacions diverses: medicinals, gastronòmiques i curatives. Els principals clients de les pous de glaç eren peixateries, hospitals, farmàcies i fabricants de gelats. La indústria manufacturera creada al seu entorn donava feina a un bon nombre de treballadors en l'època d'hivern; es podia fer compatible la feina del camp i la de pover. Al Moianès se n'han comptabilitzat unes cinquanta. Malgrat el desús actual, la seva recuperació és de gran interès arqueològic.

En el terme de Castellterçol n'hi ha unes 25 d'inventariades de les quals poc més d'una dotzena romanen en peu. Va ser el poble que millor va organitzar la producció i comercialització del gel i, encara avui, el que conserva un major nombre de pous, basses, carregadors, etc.

2. Per què calia posar palla, boll, serradures, brancatge, etc. entre les diferents capes de gel?

3. El glaç tenia aplicacions diverses: medicinals, gastronòmiques i curatives. Quines creus que podien ser aquestes aplicacions?

4. Si la poua nº 3 de la Ginebreda fa 8 metres de diàmetre per 10 metres d'alçada. a) Quants metres cúbics de gel hi cabien? b) Suposant que es perdia un 20% de la quantitat inicial, de quants metres cúbics de gel disposaven per vendre? c) Quants carros es podrien omplir suposant que cada un portés 2 metres cúbics de gel?

Resposta a:

Resposta b:

Resposta c:

5. Busca el nom de 3 poues més de glaç del terme de Castellterçol i anota també a quina riera estan situats.

TREBALL DE CAMP

Emplaçament

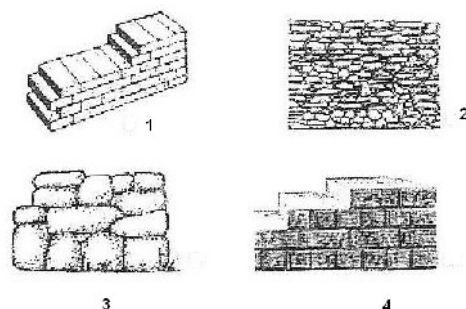
- 1- Pinta o encercla l'emplaçament de les poues de la Ginebreda.
- 2- Marca en vermell l'itinerari seguit des de l'institut a les poues.
- 3- Fixant-te en la distància entre el K. 31 i K.32 de la carretera de Moià, quina distància faries des de l'institut a les poues ?
- 4- Ressegueix en blau la riera de Fonts Calents.
- 5- Observa la corba de nivell 700 m. Si les corbes van de 10 en 10 m, a quina altitud estan les poues?

Paisatge

- 1- Descriu breument com és el paisatge que envolta les poues.
- 2- Descobriu on devia estar la bassa o les basses que s'omplien amb aigua de la riera per poder fabricar el gel. Fent la comparació amb un camp de futbol, quina mida fa aquest espai?

Construcció

- 1- Diferents sistemes de construir una paret. Quin s'ha utilitzat per construir la poua ? Encercla'l.

2- Descriu-lo

3- Respon:

a) Utilitat del reguerot de la base de la poua.

b) Funció dels forats de les parets.

c) Nombre d'obertures a l'exterior i utilitat.

Poua original:

Poua restaurada:

d) Utilitat dels arcs de la volta.

Sensacions

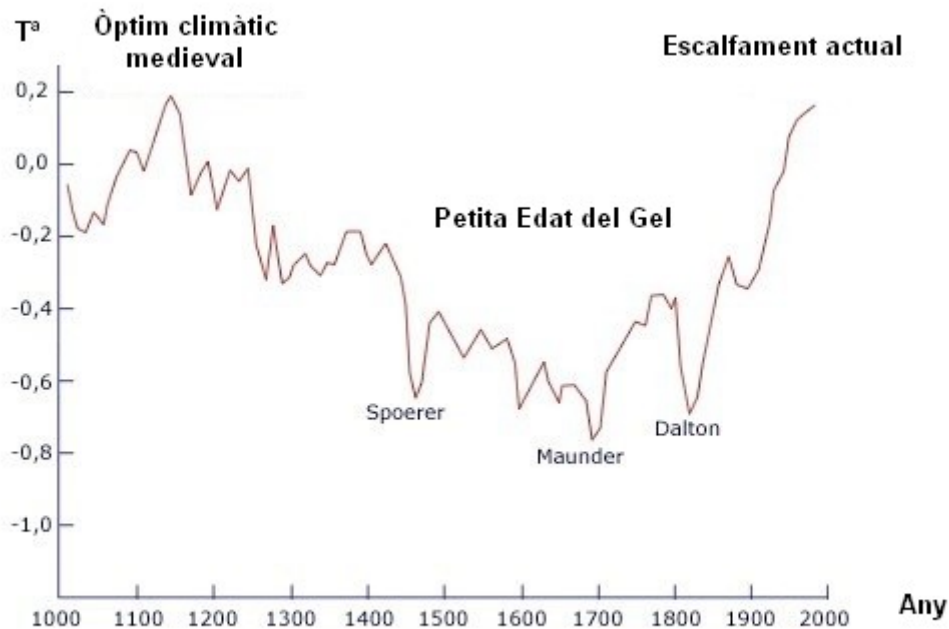
1- Tanqueu els ulls per uns moments, gardeu uns instants de silenci. Apunteu algunes sensacions que us provoca estar en aquest espai tan singular.

TREBALL POSTERIOR A L'AULA

Petita Edat del Gel. Wikipèdia

La *petita Edat del Gel* (PEG) va ser un període fred que va afectar a l'hemisferi nord des de començament del segle XIV fins a meitat del segle XIX. Va posar fi a una època extraordinàriament càlida de l'edat mitjana que s'ha denominat *òptim climàtic medieval*. Hi va haver 3 puntes de fred: sobre el 1650, a voltant del 1770 i cap el 1850.

Augment i descens de la temperatura mitjana anual entre els anys 1000 a 2000

1- Per què actualment no seria possible utilitzar les poues de glaç?

Eines que s'utilitzaven per manipular el glaç

1- Relaciona:

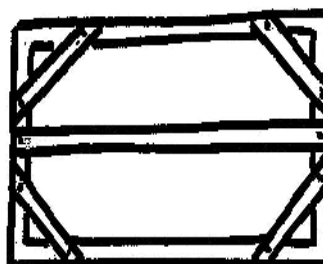
serra sense nervi

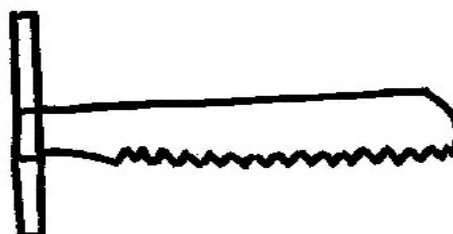
motllo d'empouar

ganxos d'arrossegar gel

punxó de trencar el glaç

Bibliografia i webgrafia:

- Dantí, J., Cantarell C., Cornellas, P. Pous de glaç al Vallès Oriental. Es pot trobar a la biblioteca de l'escola i a la web del museu de Granollers.
- Pladevall, Antoni. Castellterçol, història de la vila i el seu terme. Ubicació: biblioteca de l'escola.
- Les pous de glaç de la Ginebreda. Tríptic turístic del Consorci del Moianès.

- Pàgina web de l'Ajuntament de Castellterçol.